

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ**

**РОБОЧА ПРОГРАМА,
методичні вказівки та індивідуальні завдання
до вивчення дисципліни «Облікова політика
підприємства» для студентів спеціальності 8.03050901 –
облік і аудит**

Друкується за Планом видань навчальної та методичної літератури,
затвердженим Вченою радою НМетАУ
Протокол № 1 від 26.01.2015

Дніпропетровськ НМетАУ 2015

УДК 657 (07)

Робоча програма, методичні вказівки та індивідуальні завдання до вивчення дисципліни «Облікова політика підприємства» для студентів спеціальності 8.03050901 – облік і аудит / Укл.: І.М. Ізвекова, Н.П. Потрус. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2015. – 27 с.

Наведені загальні методичні вказівки до вивчення дисципліни «Облікова політика підприємства»; література, що рекомендується для поглибленого вивчення дисципліни; робоча програма та пояснення для опанування матеріалу з окремих тем дисципліни; контрольні завдання та методичні вказівки щодо їх виконання.

Призначена для студентів спеціальності 8.03050901 – облік і аудит заочної форми навчання.

Укладачі: І.М. Ізвекова, канд. екон. наук, доц.
Н.П. Потрус, ст. викладач

Відповідальний за випуск В.Д. Зелікман, канд. техн. наук, доц.

Рецензент К.Ф. Ковальчук, д-р екон. наук, проф. (НМетАУ)

ВСТУП

На сьогодні суб'єктам господарювання надається можливість вибору способів оцінки, складу бухгалтерських рахунків, методів та процедур ведення обліку на окремих його ділянках. Проте самостійність підприємств законодавчо обмежена державним регламентуванням бухгалтерського обліку, яке представлено переліком методик і облікових процедур, що мають допустимі альтернативи. Їх вибір закріплюється відповідною обліковою політикою підприємства. Від вибору положень облікової політики та формування інформації, що розкриває її зміст, залежить побудова бухгалтерського, податкового та управлінського видів обліку на підприємстві.

Облікова політика підприємства – самостійна дисципліна, що викладається у вищому навчальному закладі при підготовці магістрів з обліку, які після вивчення цієї дисципліни повинні знати: зміст нормативних документів, що регламентують правові засади формування облікової політики підприємства; галузеві особливості різних підприємств та ступінь їх впливу на формування облікової політики; принципи і фактори, що впливають на формування облікової політики підприємства; основні елементи облікової політики; умови та способи внесення змін в облікову політику підприємства.

Ця дисципліна поглиблює і розширює знання з обліку, набуті при опануванні таких дисциплін як «Бухгалтерський облік», «Фінансовий облік I», «Фінансовий облік II», «Управлінський облік», «Організація обліку».

Дисципліна «Облікова політика підприємства» за змістом складається з дев'яти тем. Спочатку розглядаються загальні теоретичні засади та принципи формування облікової політики, а потім – практичні питання щодо окремих об'єктів обліку.

Для поглиблення теоретичних знань з питань облікової політики студенти виконують контрольну роботу, що забезпечує надбання вмінь з вирішення практичних задач розробки облікової політики та формує навички роботи зі спеціальною та нормативною літературою.

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Відповідно до навчального плану загальний обсяг дисципліни «Облікова політика підприємства» складає 108 академічних годин, які для студентів заочної форми навчання розподілені за видами занять наступним чином (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Розподіл навчальних годин дисципліни «Облікова політика підприємства» за видами занять для студентів спеціальності 8.03050901 – облік і аудит заочної форми навчання (витяг з навчального плану)

Спеціальність	Усього годин	Аудиторні	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Види контролю
8.03050901	108	16	8	8	92	Контрольна робота, екзамен

Робоча програма з дисципліни «Облікова політика підприємства» з вказівкою тем, що вивчаються, наведена в розділі 2 даних методичних вказівок.

Запорукою успішного оволодіння дисципліною є самостійна робота над підручниками, навчальними посібниками та нормативно-правовими актами. Самостійну роботу потрібно вести систематично, за певним планом, складеним самим студентом.

Вивчати теми рекомендується в такій послідовності: ознайомлення зі змістом теми за програмою; уважне вивчення законодавчих актів і нормативних матеріалів, а також відповідного розділу навчального посібника; конспектування матеріалу, що вивчається; виконання вправ; виконання контрольної роботи.

Варіанти завдань для виконання контрольної роботи наведені в розділі 3 даних методичних вказівок. Контрольна робота повинна бути виконана і оформлена відповідно до встановлених правил. По всіх незрозумілих питаннях студенти можуть одержати консультацію у

викладачів кафедри. Після отримання перевіреної контрольної роботи від викладача необхідно врахувати всі вказані ним зауваження та внести необхідні виправлення.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

Розподіл навчальних годин дисципліни «Облікова політика підприємства» для студентів заочної форми навчання за темами і видами занять наведений в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Розподіл навчальних годин дисципліни «Облікова політика підприємства» за темами та видами занять

Найменування тем	Кількість аудиторних годин	Лекції, годин	Практичні заняття, годин	Самостійна робота, годин	Разом
1	2	3	4	5	6
Поняття облікової політики	2	2	-	8	10
Види облікової політики	-	-	-	10	10
Склад та основні елементи облікової політики	4	2	2	8	12
Формування облікової політики підприємства	6	2	4	8	14
Організаційні аспекти облікової політики	4	2	2	8	12
Облікова політика щодо необоротних активів	-	-	-	12	12

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6
Облікова політика щодо грошових коштів	-	-	-	12	12
Облікова політика щодо розрахунків	-	-	-	12	12
Облікова політика щодо доходів, витрат і результатів діяльності підприємства	-	-	-	14	14
Разом	16	8	8	92	108

Нижче наводяться методичні вказівки до вивчення тем дисципліни. Вказана кількість годин включає час як на аудиторну, так і на самостійну роботу.

Тема 1. Поняття облікової політики (10 годин)

Взаємодія системи обліку і системи управління. Сутність та значення облікової політики підприємства. Поняття мікро- і макрополітики обліку. Рівні облікової політики. Задачі облікової політики. Основи формування елементів облікової політики. Умови зміни облікової політики. Визначення облікової оцінки.

При вивченні цієї теми слід усвідомити, що бухгалтерський облік виступає як системний процес одержання і передачі достовірної інформації про господарську діяльність підприємства. Таким чином, система обліку на підприємстві повинна забезпечувати достовірною та необхідною інформацією різні управлінські рівні для прийняття ефективних управлінських рішень.

В основу терміну «облікова політика» покладено два поняття: «облік» та «політика». Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення,

зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Під поняттям «політика» на рівні окремого підприємства розуміють форми і методи відстеження і підтримки пріоритетів для досягнення основних цілей підприємства.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] встановлено, що облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Вивчаючи цю тему, слід запам'ятати, що облікова політика формується на рівні держави (макрорівень) та в умовах конкретного підприємства (макрорівень). На макрорівні передбачається формування політики державних органів щодо обліку в Україні, а на мікрорівні забезпечується політика конкретного підприємства щодо складання та подання фінансової звітності.

Слід звернути увагу на те, що у обліковій системі підприємства реалізуються фінансові, управлінські та податкові функції. Тому основним завданням облікової політики стосовно фінансового обліку повинно бути забезпечення дотримання єдиних вимог формування фінансової звітності і нормативів фінансових коефіцієнтів з метою досягнення максимальної привабливості для інвесторів; стосовно управлінського (внутрішньогосподарського) обліку – формування раціональної системи інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень; стосовно податкового обліку – оптимізація оподаткування.

Слід розібратися, що формування облікової політики повинно здійснюватися за відповідними елементами. Елемент облікової політики – це конкретно обраний або самостійно розроблений підприємством, виходячи з умов і специфіки його діяльності, спосіб, прийом або процедура обліку чи оцінки конкретного об'єкта.

Треба уяснити, що порядок зміни облікової політики підприємства регулюється П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [4]. Відповідно до пункту 9 зазначеного нормативно-правового акту облікова політика підприємства може змінюватися, якщо:

- змінюються статутні вимоги підприємства;
- змінюються вимоги органу, який затверджує Положення (стандарти) бухгалтерського обліку;
- зміни забезпечать більш достовірне відображення подій.

При цьому не вважається зміною облікової політики встановлення облікової політики для:

- подій або операцій, які відрізняються за змістом від попередніх;
- подій або операцій, які не відбувалися раніше.

Виходячи з принципу послідовності, для ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності підприємства використовують методи обліку, які ґрунтуються на певних оцінках. Внаслідок невизначеності підприємницької діяльності не усі статті фінансової звітності можуть бути точно виміряні, їх можна тільки попередньо оцінити. Облікова оцінка – попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами.

Потреба в перегляді попередньої оцінки може виникнути у зв'язку зі зміною обставин, на яких ґрунтується оцінка, появою нової інформації тощо. Перегляд облікових оцінок не впливає на суму нерозподіленого прибутку минулого періоду, оскільки стосується поточного і майбутнього періодів. Внаслідок зміни облікової оцінки змінюється сума витрат поточного і наступних звітних періодів, а тому зміст бухгалтерського запису залишається без змін, а уточнюється сума.

Література [1-4,7-9,13].

Тема 2. Види облікової політики (10 годин)

Теоретичні аспекти облікової політики. Методологічна основа облікової політики. Технологічні елементи облікової політики. Організаційні аспекти облікової політики. Класифікаційні ознаки та види облікової політики, їх характеристика та області використання.

При вивченні цієї теми необхідно звернути увагу на те, що поняття облікової політики є порівняно новим для вітчизняної практики, тому

залишається багато невирішених питань теоретичного характеру. Зокрема, недостатньо відпрацьованими є теоретичні положення, пов'язані з трактуванням сутності, структурних елементів, інструментів облікової політики.

Методологічну основу формування облікової політики на підприємствах складають Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 №635 [6].

Зверніть увагу на те, що до технологічних елементів облікової політики слід віднести: форму ведення обліку; організацію документації і документообігу; організацію, умови й строки зберігання документів та облікових реєстрів на підприємстві; план рахунків.

Організаційні аспекти облікової політики включають положення щодо організації роботи бухгалтерської служби підприємства (форма організації обліку, види та типи облікового апарату, регламентація обов'язків облікових працівників).

При формуванні облікової політики підприємства слід звернути увагу на її види відповідно до різних ознак. Так, за територіальним критерієм виділяють міжнародну політику бухгалтерського обліку, політику бухгалтерського обліку окремої держави та політику бухгалтерського обліку держав, яка базується на елементах міжнародної та національної політики бухгалтерського обліку.

Оскільки облікова політика підприємства тісно пов'язана з користувачами облікової інформації, то важливо розглядати види облікової політики щодо користувачів звітності: облікова політика щодо фінансової звітності, облікова політика щодо податків і зборів та облікова політика щодо отримання даних управлінського обліку.

Література [5,9-13].

Тема 3. Склад та основні елементи облікової політики (12 годин)

Поріг суттєвості. Кількісна оцінка та база визначення порога суттєвості для окремих об'єктів обліку. Тривалість операційного циклу. Алгоритм розрахунку середньозваженої тривалості

операційного циклу. Термін корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів та нематеріальних активів. Метод нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних матеріальних активів. Величина вартісного критерію приналежності матеріального активу до малоцінних необоротних.

При вивченні цієї теми необхідно усвідомити, що формування облікової політики підприємства повинно відбуватися за її об'єктами у розрізі відповідних елементів. Під об'єктом облікової політики треба розуміти будь-яку норму або позицію підприємства з питань організації та ведення бухгалтерського обліку щодо якої існують альтернативні варіанти.

Елементи облікової політики – це можливі методичні прийоми, способи та процедури, пов'язані з оцінкою чи обліком об'єктів, що обираються з числа загальноприйнятих. Вибір об'єктів обліку здійснюється відповідно до нормативно-правових актів, що регулюють порядок обліку; при цьому обов'язково враховуються особливості діяльності підприємства. Наприклад, об'єктом облікової політики можуть бути виробничі запаси підприємства, а елементами облікової політики, які відповідають цьому об'єкту, - одиниця обліку запасів, порядок обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат, методи оцінки вибуття запасів, розрахунок вартості запасів з урахуванням обраного методу вибуття запасів та ін.

Так, при складанні фінансової звітності важливо звернути увагу на поріг суттєвості. Поріг суттєвості – абсолютна або відносна величина, яка є кількісною ознакою суттєвості облікової інформації. Наприклад, фінансова звітність складається у тисячах гривень з одним десятковим знаком, тобто суми, які менше 50 грн., у звітності відображені не будуть.

Також при визначенні облікової політики підприємства слід звернути увагу на тривалість операційного циклу та алгоритм розрахунку його тривалості, оскільки від цього показника залежать обсяг, структура та ефективність використання оборотних активів підприємства.

При формуванні облікової політики щодо основних засобів та нематеріальних активів найважливішими елементами виступають термін

корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів та нематеріальних активів, а також метод нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних матеріальних активів.

Питанням, яке обов'язково вирішується під час розробки облікової політики підприємства, є визначення величини вартісного критерію приналежності матеріального активу до малоцінних необоротних активів, оскільки значення цього критерію підприємство визначає самостійно.

Література [5,7,9,14-16].

Тема 4. Формування облікової політики підприємства (14 годин)

Фактори, що впливають на формування облікової політики підприємства. Взаємозв'язок економічних інтересів користувачів інформації та облікової політики. Принципи, методи, способи та процедури облікової політики підприємства. Етапи формування облікової політики підприємства.

При вивченні даної теми необхідно усвідомити, що на вибір облікової політики підприємства впливають такі основні фактори: галузеві особливості або вид діяльності; організаційно-правова форма; обсяги виробництва (кількість працюючих); система оподаткування; стратегія фінансово-господарської діяльності підприємства; рівень кваліфікації облікового апарату та його технічне забезпечення (комп'ютерна техніка, програмні продукти, засоби оргтехніки тощо); система матеріального заохочення та матеріальної відповідальності за виконання професійних обов'язків, покладених на працівників.

Слід усвідомити, що облікова політика підприємства повинна сприяти одержанню своєчасної та достовірної інформації для широкого кола користувачів, тому її формування залежить від інтересів різних груп користувачів облікової інформації. До користувачів облікової інформації відносяться: держава, контрагенти та інвестори, власники й менеджери підприємства.

Вивчаючи дану тему, слід розібратися, що відноситься до принципів, методів, способів та процедур облікової політики підприємства.

Слід звернути увагу на те, що для документального оформлення облікової політики найбільше підходить наказ, який видається керівником підприємства. Він застосовується для вирішення основних та оперативних завдань і має обов'язкову розпорядчу дію.

Підготовка Наказу про облікову політику підприємства включає чотири послідовних та взаємообумовлених етапи:

- організаційний (створення відповідного виконавчого органу або призначення відповідальної особи та закріплення за ними обов'язків і повноважень щодо формування облікової політики);

- підготовчий (визначення стратегічних і тактичних напрямків господарської діяльності підприємства, виокремлення об'єктів обліку, щодо яких необхідно сформуванню облікової політики, вивчення внутрішніх та зовнішніх умов діяльності підприємства, оцінка їх впливу на формування облікової політики);

- основний (вибір найбільш ефективних елементів облікової політики підприємства, розробка інформаційного забезпечення процесу формування облікової політики, складання Наказу про облікову політику підприємства, розробка додатків до нього);

- заключний (затвердження Наказу про облікову політику, його впровадження та контроль за виконанням).

Література [7-9,10,11,13,15].

Тема 5. Організаційні аспекти облікової політики (12 годин)

Форми організації обліку. Організація облікової служби підприємства. Структура облікового апарату. Сучасні вимоги та підбір кадрів бухгалтерії. Регламентация роботи бухгалтерії та обов'язки облікових працівників. Організація облікового процесу. Технологія облікового процесу. Техніка обліку. Види облікових операцій. Облікові реєстри. Форми обліку.

При вивченні даної теми необхідно уявити, що облікова політика підприємства залежатиме від форми організації обліку, яка може бути однією з наступних:

- введення в штат підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби як самостійного структурного підрозділу на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійне ведення бухгалтерського обліку і складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства.

Облікова політика включає в себе організацію роботи облікової служби, що передбачає визначення прав та обов'язків головного бухгалтера та підлеглих йому облікових працівників, визначає побудову бухгалтерської служби на підприємстві, її місце в системі управління та взаємодію з іншими підрозділами підприємства тощо.

Організація облікового процесу у просторі включає сукупність робіт, операцій, методичних і технічних прийомів, дій, рухів. Організація облікового процесу у часі визначається його складністю й структурою. Часова структура облікового процесу складається з часу виконання операцій і часу перерв.

Слід пам'ятати, що обліковий процес складається з облікових операцій, які групуються за змістом на технічні, логічні, аналітичні, творчі, організаційні та допоміжні.

Необхідно уявити, що технологія облікового процесу передбачає впорядкування руху документів (потоків облікової інформації) у просторі (за ділянками обліку від одного до другого виконавця) та часі (у межах визначеного звітного періоду).

Під час розгляду цієї теми не слід ототожнювати поняття форми бухгалтерського обліку, під якою розуміють сукупність облікових регістрів, що використовуються в певній послідовності та взаємозв'язку для ведення обліку, з формою його організації.

Література [10,11,13-15].

Тема 6. Облікова політика щодо необоротних активів (12 годин)

Нормативна база обліку необоротних активів. Облікова політика щодо первинного обліку необоротних активів. Облік надходження основних засобів, їх амортизації, ремонту та вибуття. Облікова політика переоцінки основних засобів та нематеріальних активів.

Вивчаючи дану тему, слід звернути особливу увагу на те, що облік наявності, руху, використання та інших операцій з необоротними активами здійснюється відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» та П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [4].

При вивченні питання формування облікової політики щодо первинного обліку необоротних активів потрібно дослідити перелік та правила формування первинних документів, що підтверджують факти здійснення операцій з надходження, експлуатації та вибуття необоротних активів.

Слід уявити, що в наказі про облікову політику в частині обліку надходження основних засобів необхідно відобразити порядок їх синтетичного та аналітичного обліку.

Враховуючи те, що в бухгалтерському обліку систематично нараховується амортизація основних засобів, одним із найважливіших елементів облікової політики є методи амортизації, які відповідно до чинного законодавства можуть бути наступними: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий.

При вивченні питання формування облікової політики щодо ремонту основних засобів необхідно розглянути порядок обліку витрат на їх проведення.

Стосовно переоцінки основних засобів чинними нормативними документами встановлено два елементи облікової політики, щодо яких підприємство має право вибору. Один із них стосується визначення порогу суттєвості для проведення переоцінки основних засобів, а інший – визначення періодичності зарахування дооцінки необоротних активів до складу нерозподіленого прибутку.

Література [4,5,10,11,13,15,17].

Тема 7. Облікова політика щодо грошових коштів (12 годин)

Нормативно-методична база обліку касових операцій. Вимоги до каси підприємства та забезпечення схоронності грошових коштів. Вимоги до касира та порядок прийняття на роботу. Документообіг у касі. Відповідальність за порушення норм по регулюванню обігу готівки. Організація обліку безготівкових коштів.

Готівкові розрахунки, оформлення касових операцій, ведення касової книги і контроль дотримання порядку ведення операцій з готівкою повинен здійснюватися відповідно до чинного законодавства. На сьогодні це Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 15.12.2004 р. № 637 [18].

Слід пам'ятати, що прийом, зберігання і видача готівкових грошових коштів підприємства здійснюється тільки через касу. Зберігати в касі підприємства готівкові кошти на кінець робочого дня підприємства мають право тільки в межах затвердженого ліміту каси, розмір якого повинен бути закріплений в наказі про облікову політику. Встановлення ліміту каси проводиться підприємствами самостійно на підставі розрахунку встановлення ліміту залишку готівки в касі, що підписується головним бухгалтером та керівником підприємства (або уповноваженою ним особою) та затверджується наказом підприємства.

Також при формуванні облікової політики щодо грошових коштів потрібно знати, що всі питання стосовно організації обліку цих активів повинні передбачатися в наказі про облікову політику, а саме: вимоги до каси підприємства та забезпечення схоронності грошових коштів; вимоги до касир; відповідальність за порушення норм по регулюванню обігу готівки; порядок документального оформлення та документообігу в касі.

Облікова політика щодо безготівкових коштів залежить від форми розрахункових документів, які використовує підприємство (платіжне доручення; платіжна вимога-доручення; чек; акредитив; вексель; платіжна вимога; інкасове доручення).

Література [1,5,9-12,17,18].

Тема 8. Облікова політика щодо розрахунків (12 годин)

Нормативно-методична база обліку розрахунків. Організація розрахунків з дебіторами. Визнання та класифікація дебіторської заборгованості. Оцінка дебіторської заборгованості та методи формування резерву сумнівних боргів. Організація документування операцій з дебіторською заборгованістю. Організація обліку розрахунків з підзвітними особами. Організація обліку зобов'язань. Інвентаризація розрахунків з дебіторами та кредиторами. Відповідальність за невиконання договірних зобов'язань.

При вивченні цієї теми слід уявити, що одними з основних нормативних документів, вимог якого повинно дотримуватись кожне підприємство при формуванні облікової політики щодо розрахунків є П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та П(С)БО 11 «Зобов'язання» [4]. Крім того, порядок оцінки певних видів дебіторської заборгованості та розкриття інформації про неї у фінансовій звітності регламентовано й іншими П(С)БО, такими як П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», П(С)БО 14 «Оренда», П(С)БО 17 «Податок на прибуток», П(С)БО 18 «Будівельні контракти», П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [4].

Слід звернути увагу та те, що, формуючи облікову політику, необхідно чітко класифікувати дебіторську заборгованість на підприємстві з метою її поточного обліку та правильної оцінки в обліку та фінансовій звітності. У бухгалтерському обліку дебіторська заборгованість класифікується за строком погашення та видами. Так, за строком погашення розрізняють поточну та довгострокову дебіторську заборгованість; за видами дебіторська заборгованість буває звичайна, сумнівна, безнадійна.

До елементів облікової політики щодо поточної дебіторської заборгованості відносять метод нарахування резерву сумнівних боргів та у разі потреби – спосіб визначення коефіцієнта сумнівності.

При формуванні наказу про облікову політику щодо розрахунків належну увагу слід приділяти питанню документування операцій з дебіторською заборгованістю.

Слід звернути увагу на те, що значну питому вагу серед розрахункових операцій на підприємстві мають зобов'язання, оцінка яких залежить від їх змісту та терміну погашення.

Для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка. Оскільки об'єкти і періодичність проведення інвентаризації розрахунків з дебіторами та кредиторами визначаються підприємством самостійно, то вони повинні бути закріплені в наказі про облікову політику.

Необхідно оцінити наслідки, які можуть настати при невиконанні договірних зобов'язань.

Література [4,5,5-14,16,17].

Тема 9. Облікова політика щодо доходів, витрат і результатів діяльності підприємства (14 годин)

Нормативно-правове забезпечення обліку доходів, витрат і результатів діяльності підприємства. Класифікація доходів, витрат і результатів діяльності підприємства за різними ознаками. Особливості організації і ведення обліку доходів, витрат і результатів діяльності підприємства. Фактори, що впливають на облікову політику щодо доходів, витрат і результатів діяльності підприємства.

Вивчення цієї теми побудовано на методологічних засадах формування, оцінки і визнання у бухгалтерському обліку витрат, доходів та фінансових результатів діяльності, що визначені НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 15 «Дохід» [4].

При вивченні цієї теми необхідно розглянути класифікацію витрат, доходів і фінансових результатів для формування облікової політики за видами діяльності, оскільки від цього багато в чому залежить побудова процедури обліку цих об'єктів та організація їх аналітичного обліку.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» [4] елементами облікової

політики щодо виробничих витрат підприємства є: перелік статей калькуляції виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції; перелік змінних і постійних загальновиробничих витрат; порядок розподілу загальновиробничих витрат між видами продукції (робіт, послуг).

Елементом облікової політики щодо доходів підприємства є вибір методу оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг чи виконання робіт. Згідно з П(С)БО 15 «Дохід» оцінка ступеня завершеності операцій з надання послуг чи виконання робіт може здійснюватися трьома способами: шляхом вивчення виконаної роботи; шляхом визначення питомої ваги обсягу послуг, наданих на певну дату, у загальному обсязі послуг, які мають бути надані; шляхом визначення питомої ваги витрат, яких зазнає підприємство у зв'язку із наданням послуг, у загальній очікуваній сумі витрат, які мають бути понесені.

Треба приділити увагу вивченню факторів, що впливають на облікову політику щодо доходів, витрат і результатів діяльності підприємства.

Література [1,4,5,9,14-16].

3. ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Студентами заочного факультету по дисципліні «Облікова політика підприємства» в I семестрі виконується контрольна робота.

Контрольна робота складається з двох частин – теоретичної та практичної. В теоретичній частині необхідно виконати узагальнення результатів огляду літературних джерел з теми відповідно до індивідуального варіанту (таблиця 3.1).

У практичній частині потрібно скласти Наказ про облікову політику підприємства.

Завдання теоретичної частини виконується індивідуально за варіантом, який визначається за формулою:

$$V = MN, \quad (3.1)$$

де V – номер варіанта завдання;

MN – дві останні цифри номера залікової книжки студента (M – передостання цифра, N – остання цифра).

Якщо дві останні цифри номера залікової книжки студента знаходяться в межах 51-99, то варіант визначається за формулою

$$V = MN - 50. \quad (3.2)$$

Якщо дві останні цифри номера залікової книжки студента «00», то приймається варіант 50.

Наприклад, залікова книжка студента:

- № 35805, то для виконання завдання приймається варіант 5;
- № 35879, то приймається варіант 29 ($79-50=29$);
- № 35900, то приймається варіант 50.

Таблиця 3.1

Теми до теоретичної частини

Номер варіанта	Тема
1	2
1, 51	Облікова політика як складова системи управління
2, 52	Організаційні та управлінські аспекти формування облікової політики
3, 53	Облікова політики як інструмент формування фінансової звітності
4, 54	Рівні та порядок формування облікової політики
5, 55	Організаційні та методичні аспекти формування облікової політики на промислових підприємствах
6, 56	Стратегічні цілі підприємства та їх вплив на формування облікової політики суб'єктів господарювання
7, 57	Складові системи управління як об'єкти облікової політики

Продовження таблиці 3.1

1	2
8, 58	Організація документування та інвентаризації як складових облікової політики суб'єктів господарювання
9, 59	Організація оцінки та калькулювання як складових облікової політики суб'єктів господарювання
10, 60	Організація системи рахунків як складової облікової політики суб'єктів господарювання
11, 61	Організація процесу складання та формування фінансової звітності як складової облікової політики суб'єктів господарювання
12, 62	Класифікація облікової політики за різними ознаками
13, 63	Порядок формування облікової політики
14, 64	Нормативно-правове забезпечення облікової політики на різних рівнях управління
15, 65	Організація та особливості формування облікової політики на промисловому підприємстві
16, 66	Елементи облікової політики підприємства
17, 67	Фактори, що впливають на формування облікової політики
18, 68	Сучасні проблеми формування облікової політики
19, 69	Розвиток облікової політики в світі та в Україні
20, 70	Організація та особливості формування облікової політики на підприємствах торгівлі
21, 71	Організація та особливості формування облікової політики промислового підприємства
22, 72	Організація та особливості формування облікової політики в комунального підприємства
23, 73	Організація та особливості формування облікової політики в умовах сільськогосподарського підприємства
24, 74	Організація та особливості формування облікової політики на підприємствах ресторанного бізнесу
25, 75	Особливості формування облікової політики підприємств малого бізнесу (суб'єктів малого підприємництва)

Продовження таблиці 3.1

1	2
26, 76	Організація та особливості формування облікової політики на підприємствах, що застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності
27, 77	Принципи формування облікової політики для цілей оподаткування
28, 78	Порядок формування та складання Наказу про облікову політику підприємства
29, 79	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики підприємства щодо необоротних активів
30, 80	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики бюджетної установи щодо необоротних активів
31, 81	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики підприємства щодо запасів
32, 82	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики бюджетної установи щодо запасів
33, 83	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики підприємства щодо дебіторської та кредиторської заборгованостей
34, 84	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики бюджетної установи щодо дебіторської та кредиторської заборгованостей
35, 85	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики банку щодо дебіторської та кредиторської заборгованостей
36, 86	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики підприємства щодо фінансових інвестицій та інструментів
37, 87	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики підприємства щодо доходів і витрат
38, 88	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики бюджетної установи щодо доходів і видатків

Продовження таблиці 3.1

1	2
39, 89	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики банку щодо доходів і витрат
40, 90	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики підприємства щодо біологічних активів
41, 91	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики підприємства щодо виплат працівникам
42, 92	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики бюджетної установи щодо видатків на оплату праці
43, 93	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики підприємства щодо фінансової звітності за сегментами
44, 94	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики підприємства щодо витрат наступних періодів
45, 95	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики підприємства щодо резервів сумнівних боргів, на оплату відпусток працівників, на виконання гарантійних зобов'язань
46, 96	Законодавче регулювання та особливості облікової політики підприємств, бюджетних установ та банків щодо формування робочого плану рахунків
47, 97	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики банку щодо кредитних операцій
48, 98	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики банку щодо депозитних операцій
49, 99	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики суб'єктів господарювання щодо власного капіталу
50, 00	Законодавче регулювання та особливості формування облікової політики суб'єктів господарювання щодо лізингових операцій

Завдання практичної частини контрольної роботи передбачає розробку Наказу про облікову політику суб'єкта господарювання (підприємства, установи, організації). Даний Наказ складається для

суб'єкта господарювання, який є об'єктом проходження переддипломної практики та написання кваліфікаційної роботи магістра.

В Наказі про облікову політику повинні міститися наступні розділи:

- преамбула (загальні відомості про суб'єкт господарювання);
- теорія облікової політики;
- організація облікової політики;
- методика облікової політики;
- технологія облікової політики.

Преамбула повинна мати наступну інформацію:

- назву, організаційно-правову форму та місцезнаходження суб'єкта господарювання;
- короткий опис основної діяльності суб'єкта господарювання;
- середню чисельність персоналу протягом звітного періоду тощо.

Теорія облікової політики включає принципи обліку, законодавчі акти, наукові положення, що регулюють порядок побудови систем обліку в умовах суб'єкта господарювання.

Розділ «Організація облікової політики» визначає: структуру бухгалтерії суб'єкта господарювання і послідовність організації обробки інформації, розробку інструкцій, внутрішніх стандартів, взаємодію бухгалтерії з управлінськими службами та інші аспекти діяльності облікового апарату.

При його розробці враховуються:

- призначення та функції бухгалтерії;
- побудова облікового апарату (форма організації бухгалтерського обліку, вид та тип облікового апарату);
- відповідальність облікових працівників, взаємодія з іншими підрозділами тощо;
- форма ведення бухгалтерського обліку;
- система і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності та контролю господарських операцій.

До цього розділу Наказу про облікову політику повинні бути розроблені такі додатки:

- організаційна структура управління бухгалтерією;

– схема інформаційних потоків між бухгалтерією та його структурними підрозділами.

У розділі «Методика облікової політики» визначають способи ведення бухгалтерського обліку за кожним об'єктом обліку. Положення цього розділу наказу про облікову політику повинні розроблятися з урахуванням наступних вимог:

– методи обліку обираються з урахуванням основної мети діяльності підприємства – отримання максимального розміру прибутку;

– розробляються тільки ті положення, які враховуються на підприємстві і має місце альтернатива вибору щодо їх обліку.

Розділ «Технологія облікової політики» передбачає використання в процесі обліку таких елементів:

– розробка та затвердження робочого плану рахунків;

– перелік первинних документів, які застосовуються суб'єктом господарювання у практичній діяльності;

– організація документообігу і внутрішнього контролю;

– порядок складання реєстрів обліку та форм звітності;

– порядок проведення інвентаризації майна та зобов'язань.

До цього розділу Наказу про облікову політику повинні бути розроблені такі додатки:

– робочий план рахунків;

– графік документообігу суб'єкта господарювання.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зі змін. та доп.
// <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73, зі змін. та доп.
// <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 628 // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6-19, 21-35 зі змін. та доп. // http://www.balance.ua/ua./sai/sprav_info/psbu/.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 №635// http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382876.
7. Організація бухгалтерського обліку: Навчальний посібник для студентів вузів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» / Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М. М. Шигун, С. М. Шулепова; 4-те вид., доп. і перероб. – Житомир : ЖІТІ, 2005. – 576 с.
8. Король Г.О., Потрус Н.П. Організація обліку: Опорний конспект лекцій. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2005. – 44 с.
9. Організація бухгалтерського обліку: Підручник / За ред. Ф.Ф. Бутиця. – 3-є вид., доп і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 592 с.
10. Труш Ю.Т., Король Г.О., Потрус Н.П. Організація обліку. Частина 1. Основи організації обліку: Навч. посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2015. – 69 с.
11. Сльозко Т.М. Організація обліку: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.
12. Організація бухгалтерського обліку: Навч. посіб. / За ред. В.С. Леня. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.
13. Білоусова І.А., Барановська Т.В. Облікова політика в Україні: теоретичні засади формування та практика застосування: Монографія.– Житомир: ЖДТУ, 2003. – 512 с.
14. Чебанова Н., Чупир Т., Чупир В. Організація бухгалтерського обліку. – Харків: Фактор, 2008. – 480 с.
15. Пантелійчук Л.Б. Облікова політика підприємства. – К.: Компас, 2004. – 36 с.

16. Кундря-Висоцька О.П. Організація обліку: Навч. посіб. – К.: Алерта, 2007. – 223 с.
17. Кім Г.О., Сопко В.В., Кім Ю.Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: Навч. посіб. – 2-ге вид., доп і перероб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.
18. Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 15.12.2004 № 637 // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ.....	4
2. РОБОЧА ПРОГРАМА І МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ПО ТЕМАХ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
3. ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ.....	18
4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	24

Підписано до друку 26.10.2015. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір друк. Друк плоский.
Облік.-вид. арк. 1,58. Умов. друк. арк. 1,56. Тираж 100 пр. Замовлення № 192.

Національна металургійна академія України
49600, м. Дніпропетровськ-5, пр. Гагаріна 4

Редакційно-видавничий відділ НМетАУ